

8. Записав М.М. Красиков 7.07.17 у с. Лазещина Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Костянтина Вікторовича Правдюкова, 1977 р. нар., освіта 9 кл., місцевого.

9. Записав М.М. Красиков 7.07.17 у с. Лазещина Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Марії Василівни Правдюкової, 1940 р. нар., освіта 4 кл., місцевої.

10. Записав М.М. Красиков 14.07.17 у смт Ясіня Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Василюни Михайлівни Лорізяк, 1932 р. нар., без освіти, місцевої.

11. Записав М.М. Красиков 19.07.17 у с. Лазещина Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Антона Васильовича Романюка, 1936 р. нар., освіта 8 кл., місцевого.

12. Записав М.М. Красиков 18.07.17 у с. Лазещина Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Олени Дмитрівни Копанчук, 1934 р. нар., освіта 2 кл., місцевої.

13. Записав М.М. Красиков 20.07.17 у с. Лазещина Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Василюни Олексіївни Теміцької, 1934 р. нар., освіта 4 кл., нар. і жила у смт Ясіня Рахівського р-ну Закарпатської обл., з 1985 р. живе у с. Лазещина.

14. Красиков М.М. «Карательні празники» : семантика наративів (За матеріалами фольклорно-етнографічних експедицій по Слобожанщині) – [Електронний ресурс]: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=110&Itemid=57

15. Красиков М.М. Украинские поверья о Михайловом Чуде / М.М. Красиков // Живая старина: журн. о рус. фольклоре и традиц. культуре. (Москва) – 2004. – № 3. – С. 13–16.

Марційчук Ю. І.,
кандидат культурології, старший
викладач кафедри культурології

Культурно-політична складова візуалізації у репрезентації національної ідентичності

Розглянуто проблему культурно-політичної складової візуалізації у репрезентації національної ідентичності. Проаналізовано концепт «культурна травма». Виявлено методи анестезії травматичного досвіду через візуалізацію історичних символів і образів. Інтерпретовано візуалізацію історичних сюжетів в телевізійному проекті і висвітлено вплив культурно-політичної ситуації на її втілення.

Ключові слова: національна культура, національна ідентичність, візуалізація, культурна травма, історія України.

Рассмотрено проблему культурно-политической составляющей визуализации в репрезентации национальной идентичности. Проанализировано концепт «культурная травма». Выведены методы анестезии травматического опыта посредством визуализации исторических символов и образов. Интерпретировано визуализацию исторических сюжетов в телевизионном проекте и изложено влияние культурно-политической ситуации на ее воплощение.

Ключевые слова: национальная культура, национальная идентичность, визуализация, культурная травма, история Украины.

The author investigates the problem cultural and political component of visualization in the representation of national identity. The concept «cultural trauma» has been analyzed. The methods of anesthetic of traumatic experience through visualization of historical symbols and images have been discovered. Visualization of historical plots in the

television project has been interpreted and the influence of the cultural and political situation on her creation has been outlined.

Keywords: *national culture, national identity, visualization, cultural trauma, history of Ukraine.*

Рефлексія специфіки сучасного українського націєтворення через утвердження певних ідей за допомогою візуалізації прийнятних для суспільства символів, образів, зокрема історичних, постає інструментом конструювання національної ідентичності та є актуальною в нинішніх реаліях.

У науковому дискурсі, як засвідчує аналіз досліджень і публікацій [1; 2; 5], вивчається становлення національної ідентичності і культурна травма. Відкритими залишаються питання культурно-історичної політики щодо травматичної пам'яті та її репрезентації, візуалізації та національної ідентичності, що і є завданням цього дослідження.

Метою статті є виявлення культурно-політичної складової візуалізації у репрезентації національної ідентичності.

Національна культура передбачає наявність національних традицій, визнаних як зсередини (носіями), так і ззовні (іншими національними спільнотами), що повинні відповідати історичним принципам формування та сприяти самоусвідомленню нації. Однак для України формування історичної складової національної ідентичності стало одним з найбільш дискусійних проблем. Пріоритетним стає прагнення сконструювати у колективній

свідомості новий погляд на минуле. Але ж однаковою мірою намагання обґрунтувати негативний контекст минулого, як і прагнення до його ідеалізації, викликає ефект знецінення історії як елемента ідентифікації.

«Програвання минулого» є ознакою колективної психотравми. Для українців втеча в уявні світи, символізм є особливістю національного характеру і необхідністю виживання, тому є підстави говорити про колективну травму як основу ідентичності українців. Тому травматичний досвід може бути об'єднуючим елементом нації, актуалізації національної ідеї та патріотизму.

Проблематичність стратегії анестезії культурних травм полягає в пошуку форм репрезентації травматичного досвіду, згідно з позицією Джеффри Александера, тому що у травматичних метафорах закодовані психотерапевтичні інтенції, які вказують на проблеми та стимулюють до вирішення [1, с. 9]. Відповідно, травма – це не тільки спосіб привернути увагу на спільно пережиті травматичні події, але це і шлях вирішення проблеми (лікування). Україна має у своїй історії багато травматичних подій, що є результатом витіснених, подавлених афектів та переживань. Постійно відбувалися також зміни у сприйнятті та інтерпретації подій, коли останні піддавалися ревізії щодо адекватності їх оцінки.

Відповідно, згідно з нашими переконаннями, якщо травма не вербалізується, то вона – візуалізується, втілюється в символізаціях,

образах, що є результатом відображення, збереження та відтворення реорганізованого травматичного досвіду, який складається зі спогадів про осмислені і інтелектуалізовано прожиті травматичні події.

На вагомість культурно-політичної складової візуалізації у репрезентації національної ідентичності особливо слід звернути увагу. Аналізуючи телевізійні проекти, де візуалізуються образи значних фігур у національній культурі та з якими власне її ідентифікують, ми вказуємо на появу різних моделей трактування їх ролі та місця в культурі.

Зокрема, відповідно до концепції проекту «Великі українці» [3; 4], який покликаний об'єднати українців, був сформований і представлений у візуальному тексті консолідуючий образ Т. Г. Шевченка. При цьому вибір означеної особистості детермінований суспільними очікуваннями. Однак у результаті розгляду проекту, констатуємо, що радше відбулося згуртування навколо дискусійних питань телепрограми, пов'язаних із фальсифікаціями результатів вибору «великого українця» та зумовлених тогочасним культурно-політичним контекстом її створення, аніж єдність у визначенні національного пантеону видатних осіб. Відповідно, глядачів поляризували навколо «своїх» і «не своїх» героїв, що не сприяло примиренню людей різних світоглядних переконань з різними уявленнями про «великих українців» з точки зору їхнього внеску в єдину державу Україну. Симптоматична відсутність суспільного

консенсусу стосовно візуалізації історичних сюжетів, її окремих постатей та образів відображає стратегії маніпулювання громадською думкою й у нашому аналізі підтверджується їх відповідністю певній культурно-політичній ситуації.

Таким чином, дискусія про минуле, що засвідчують численні його репрезентації, з'являється через відсутність єдності в моделюванні позитивного образу майбутнього та ідеї, яка виявилася б передумовою національної консолідації. Однак перегляд минулого зі стратегією «оновлення» його окремих аспектів не може замінити потребу творення сучасного культурного продукту, навіть візуального, що є проблематичним аспектом дослідженого питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александер Дж. Культурная травма и коллективная идентичность // Социологический журнал. 2012. № 3. С. 5–40.
2. Огієнко В. І. Культурна травма у сучасній зарубіжній історіографії: концепт та метод. URL: www.memory.gov.ua/publication/ogienko-vi/kulturna-travma-u-suchasnii-zarubizhnii-istoriografii-kontsept-ta-metod.
3. Сайт проекту «Великі українці». URL: <http://greatukrainians.com.ua>.
4. Телепроект «Великі українці» та його рецепція в українському суспільстві: матеріали круглого столу / Упор., кер. проекту О. А. Гриценко. URL: http://culturalstudies.in.ua/knigi_9.php.
5. Штомпка П. Социальное изменение как травма // Социологические исследования. 2001. № 1. С. 6–16.

Александрова М. В.,
кандидат філософських наук,